

Protokoll fört vid pleniföredragning

Finansavdelningen

Budget- och finansieringsbyrån, F1a

Närvarande
HJ, RH, FK, CW

Frånvarande
VT, A H-J, AH

Justerat
Omedelbart

Ordförande
Viceantråd
Harry Jansson

Föredragande
Minister
Roger Höglund

Protokollförare
Finanschef
Conny Nyholm

Nr 7

Bemötande till Ålandsdelegationen angående
finansministeriets utlåtande över landskapsregeringens
anhållan om tillskott under exceptionella förhållanden
med anledning av Covid-19-pandemins inverkan 2021

ÅLR 2022/10121

45 F1a

Beslut

Landskapsregeringen beslöt att avge bemötande av finansministeriets utlåtande över landskapsregeringens anhållan om tillskott under exceptionella förhållanden med anledning av Covid-19-pandemins inverkan 2021 **enligt bilaga 1, F1a23P04.**

Hänvisning
ÅD:s ärende D 10 22 04 2

Kontaktperson
Finanschef Conny Nyholm

Ålandsdelegationen
Statens Ämbetsverk
PB 58
AX-22101 Mariehamn

Ärende

Bemötande av finansministeriets utlåtande över landskapsregeringens anhållan om tillskott under exceptionella förhållanden med anledning av Covid-19-pandemins inverkan 2021

Bakgrund

Ålands landskapsregering anhöll den 20 december 2022 hos Ålandsdelegationen om ett tillskott under exceptionella förhållanden i enlighet med 51 § 1 mom. 1 punkten självstyrelselagen (1991:71) för Åland för att undanröja sådana väsentliga rubbningar i samhällsekonomin som särskilt drabbade landskapet Åland under år 2021.

Landskapsregeringen har i sin anhållan redogjort för konsekvenserna av Covid-19-pandemin för det åländska samhället och de väsentliga rubbningar i samhällsekonomin som pandemin har medfört. Landskapsregeringen anhöll om ett tillskott under exceptionella förhållanden om 6 110 177 euro till följd av de kostnader som pandemin medförde och som inte kompenserats på annat sätt genom statliga åtgärder.

Ålandsdelegationen fattade den 21 juli 2022 beslut om att bevilja landskapsregeringen ett särskilt bidrag (nu tillskott under exceptionella förhållanden) till förhindrande och undanröjande av de väsentliga rubbningarna i samhällsekonomin som särskilt drabbade landskapet Åland under år 2020 p.g.a. Covid-19-pandemin.

Ålandsdelegationen har inhämtat finansministeriets utlåtande om landskapsregeringens anhållan om tillskott under exceptionella förhållanden. Landskapsregeringen har givits möjlighet att bemöta det inkomna utlåtandet senast den 28 mars 2023, vilket på begäran har förlängts till den 29 mars 2023 kl. 12.00.

Bruttonationalprodukt och arbetslöshet

Finansministeriet påpekar att BNP och förädlingsvärdet är problematiska mätare för en regional ekonomi eftersom hela effekten av nedgången i produktionen inte stannar i regionen, ett konstaterande som gäller generellt för små öppna ekonomier. Det noteras att detta gäller speciellt för sjöfarten som drabbades hårt under pandemin. Mottagare av

löner och vinster finns delvis utanför Åland. Landskapsregeringen är enig med finansministeriets anförande, men vill ytterligare föra fram att förädlingsvärdet inom sjöfarten påverkar Åland även om rederiernas fartyg inte är registrerade på Åland. Exempelvis är Eckerölinjens ägare och löntagare ofta bosatta på Åland, även om fartygen inte är registrerade på Åland. Utvecklingen av de beskattningsbara lönerna var år 2021 fortfarande svagare på Åland än i landet som helhet enligt skattestatistiken (källa: Skatteförvaltningen).

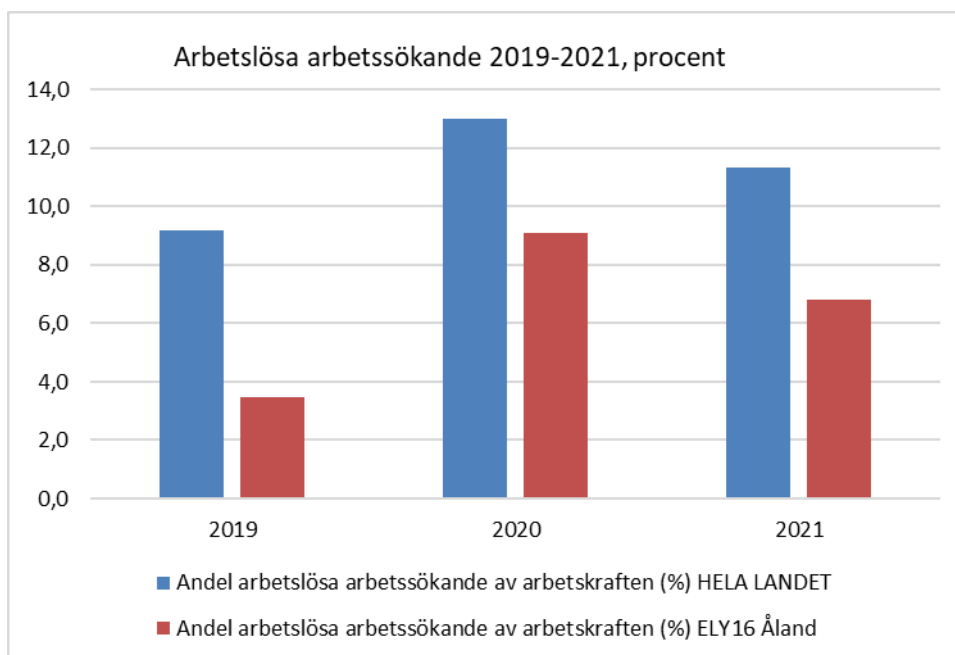
Landskapsregeringen vill i sammanhanget påpeka att Ålandsdelegationen i sitt beslut av den 21 juli 2022 att bevilja landskapsregeringen ett särskilt bidrag har godtagit BNP som en mätare för den särskilt negativa rubbningen i samhällsekonomin. Landskapsregeringen använder inte BNP som en beräkningsgrund för anhållan om tillskott, utan endast för att belysa hur kraftigt den åländska ekonomin påverkades av Covid-19-pandemin och de restriktioner som infördes med anledning av pandemin. Speciellt påverkades den åländska ekonomin negativt till följd av de restriktioner som infördes av riket kopplade till de inre och yttre gränserna samt möjligheterna att resa till och från Åland.

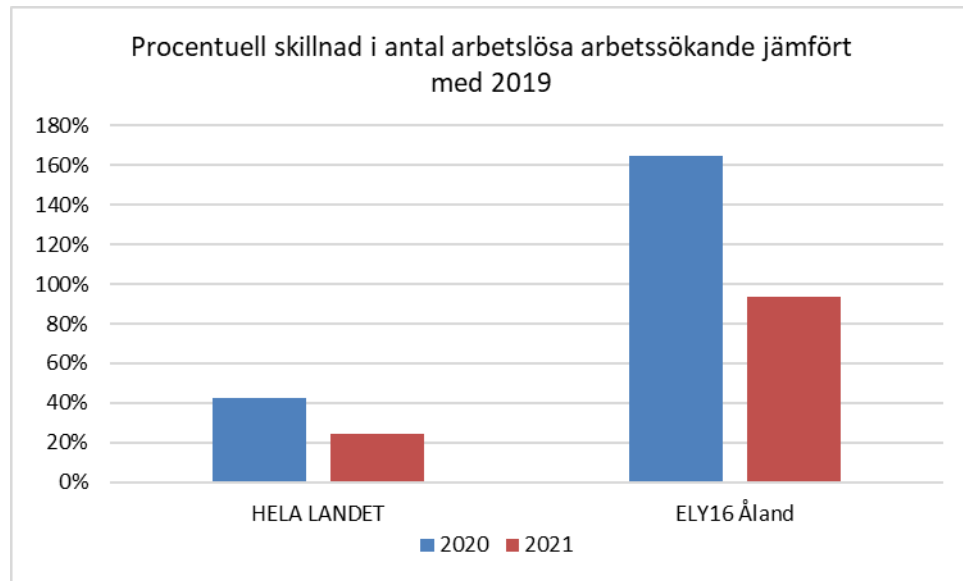
De största långsiktiga effekterna av nedgången i produktionen och vinsterna inom passagerartrafiken är att fartyg sålts, chartrats ut och tagits ur trafik på grund av bristande lönsamhet. Trafiken mellan Finland och Sverige upprätthålls på affärsmässiga grunder. Resultatet är avsevärt färre avgångar från och ankomster till Åland jämfört med situationen före pandemin, något som starkt påverkar det åländska ö-samhället. Resultatet illustreras tydligt av inresandestatistiken. Antalet inresande minskade med 57 procent eller 1,16 miljoner personer från 2019 till 2021. År 2022 var inresandet fortfarande 34 procent eller 0,69 miljoner personer lägre än år 2019 (se tabell). Det lägre antalet inresande påverkar också efterfrågan inom den åländska landekonomin. Detta är relevant eftersom sjöfartsnäringen inte var den enda näring som påverkade Ålands BNP under 2021. Det åländska samhället är beroende av sjöfarten eftersom den för med sig turister som i sin tur nyttjar andra varor och tjänster på Åland så som hotell, restauranger, nöjen och kultur. Enligt 51 § 1 mom. 1 punkten självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) ska landskapet Åland beviljas tillskott av statsmedel i synnerhet till förhindrande eller undanröjande av sådana väsentliga rubbningar i samhällsekonomin som särskilt drabbar landskapet. Här handlar det till exempel om en ekonomisk recession som hotar landskapet Ålands vitala intressen. En sådan situation kan uppstå exempelvis inom konjunktürkänsliga branscher som är synnerligen viktiga för Ålands ekonomi, såsom vid en kraftig recession inom servicenäringar som är beroende av sjöfarten eller turismen. Därför är det motiverat att landskapet Åland får ersättning för detta i form av statsbidrag.

Den markant försämrade trafikförsörjningen har även genomgripande betydelse för det åländska ö-samhället som helhet genom försämrade pendlingsmöjligheter (vecko-/del av vecka-pendling) till och från Åland, förutsättningar för företagsetableringar samt attraktionskraft för samhället som helhet.

Inresande till Åland 2019–2022 efter avreseland och transportmedel								
Avreseland Transportmedel	2019	2021	2022	Förändring 2019–2022		Förändring 2021–2022		Andel av de inresande 2022, procent
				Antal	Procent	Antal	Procent	
Totalt	2 043 890	884 958	1 355 539	-688 351	-33,7	470 581	53,2	100,0
Från Sverige, totalt	1 660 634	590 696	974 775	-685 859	-41,3	384 079	65,0	71,9
Kryssningar	700 215	131 417	259 113	-441 102	-63,0	127 696	97,2	19,1
Övriga	960 419	459 279	715 662	-244 757	-25,5	256 383	55,8	52,8
Från Finland, totalt	367 139	287 509	356 886	-10 253	-2,8	69 377	24,1	26,3
Skärgårdsfärjor	42 039	45 408	44 789	2 750	6,5	-619	-1,4	3,3
Övriga	325 100	242 101	312 097	-13 003	-4,0	69 996	28,9	23,0
Från övriga länder	16 117	6 753	23 878	7 761	48,2	17 125	253,6	1,8

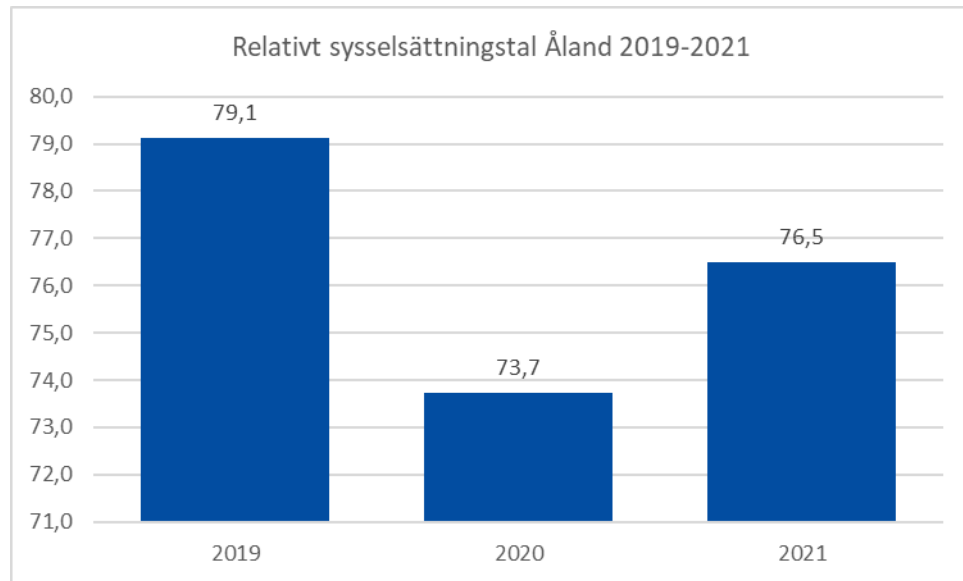
Vad gäller arbetslösheten bör det framhållas att det är förändringen till följd av de exceptionella förhållanden som Covid-19-pandemin förde med sig som är en relevant indikator på effekterna av pandemin, inte vilket arbetslöshetsläget var före pandemin, varken på Åland eller i Finland. Ökningen av arbetslösheten var större på Åland till följd av pandemin och restriktionerna (se figurer nedan) och landskapet har nu en större andel långtidsarbetslösa än tidigare (källa: Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB), Arbetsmarknad).

Arbetslöshetsgraden på Åland har sjunkit förhållandevis snabbt efter 2020. På en liten arbetsmarknad, vad gäller både omfattning och diversitet, är möjligheterna dock färre, och det är vanligare att personer som inte hittar sysselsättning lämnar öarna, framom att bo kvar som arbetslös, jämfört med situationen i storstadsområden. Antal utflyttade från Åland var större 2021 än långtidsmedelvärdet under 2000-talet (källa: ÅSUB, Befolkning). Landskapsregeringen vidtog under pandemin sysselsättningsfrämjande åtgärder, införde särskild arbetslöshetsersättning och introducerade nya former av stöd till företagen, vilket framgår av landskapsregeringens anhållan om tillskott under exceptionella förhållanden. Åtgärderna förefaller ha haft en gynnsam effekt på arbetsmarknaden, vilket inte borde inverka på förutsättningarna för att få tillskott för de kostnader åtgärderna medförde.

Finansministeriet hänvisar vidare i sin text till sysselsättningsgraden 2020 och 2021. Enligt den officiella statistiken sjönk sysselsättningsgraden från 79,1 procent 2019 till 73,7 procent 2020. Ännu under 2021 var sysselsättningsgraden avsevärt lägre, 76,5 procent, än 2019. De officiella sysselsättningsgraderna som ÅSUB publicerar grundar sig på registerdata från Statistikcentralen (befolkningen efter verksamhet).

Kostnader

Landskapsregeringen har under 2021 beviljat ökade landskapsandelar för äldreomsorgen och för den samordnade socialtjänsten till följd av kommunernas ökade kostnader. Denna kostnad uppgick till ca. 1,192 miljoner euro och togs upp i anhållan om tillskott under exceptionella förhållanden. Finansministeriet har i sitt utlåtande lyft fram att de åländska kommunerna, liksom rikets kommuner, har åtnjutit en förhöjd andel av intäkterna från samfundsskatten på 10 procentenheter under åren 2020-2021.

Landskapsregeringens syfte med höjningen av samfundsskatteandelarna för de åländska kommunerna var att stärka kommunernas ekonomi genom ökade skatteintäkter från samfundsbeskattningen. På motsvarande sätt var statens motivering till höjningen av samfundsskatteandelen för kommunerna i riket att fortsättningsvis stödja kommunerna ekonomiskt under den pågående pandemin.

Kommunerna i riket har dock utöver de förhöjda samfundsskatteandelarna tagit del av förhöjda statsandelar om totalt 300 miljoner år 2021 på grund av de ekonomiska effekterna av Covid-19-pandemin. Av motiveringarna till höjningen framgår att stödåtgärderna säkerställer förutsättningarna för att ordna basservice och minskar behovet av ekonomiska anpassningsåtgärder såsom permitteringar eller uppsägningar av personal i kommunerna (RP 148/2020 rd). De åländska kommunerna erhåller inte statsandelar. Landskapsregeringen har därför temporärt under år 2021 kompenserat de åländska kommunerna i form av landskapsandelar för att stärka kommunernas förutsättningar att hantera följderna av pandemin (LF nr 24/2020-2021).

I sitt utlåtande påpekar finansministeriet även att dröjsmålsräntan för företag och privatpersoner som råkat i betalningssvårigheter på grund av Covid-19-pandemin sänktes under år 2021 på de skatter som är föremål för betalningsarrangemang. Finansministeriet

menar att åtgärden medför att skatteintäkterna tillfaller landskapet och de åländska kommunerna med en fördröjning. Landskapsregeringen anför att sänkningen av dröjsmålsräntan är en åtgärd ämnad att stödja företag och privatpersoner. Landskapsregeringen har utgående från RP 75/2021 rd noterat att senareläggningen av 2021 års beskattning enbart rör sig om en förskjutning av skatteinkomsterna för såväl staten som kommunerna och den ekonomiska effekten sammantaget under åren 2021 – 2023 är närmast marginell. I landskapsregeringens anhållan om tillskott under exceptionella förhållanden ingår inte några kostnader som kan hänföras till de ovan nämnda betalningsarrangemangen.

Finansministeriet påpekar dessutom i sitt utlåtande att Ålands hälso- och sjukvård och Ålands landskapsregering erhöll ca 5,887 miljoner euro i statsunderstöd för social- och hälsovården för kostnader orsakade av Covid-19-pandemin under 2021. Landskapsregeringen framhåller att kostnader för social- och hälsovård som Ålands landskapsregering och Ålands hälso- och sjukvård har haft inte ingår i landskapsregeringens anhållan om tillskott under exceptionella förhållanden¹.

Med hänvisning till det ovanstående anser Ålands landskapsregering att landskapet ska beviljas tillskott under exceptionella förhållanden i enlighet med 51 § 1 mom. 1 punkten självstyrelselagen för Åland. Enligt bestämmelsen ska landskapet beviljas statsmedel för att undanröja sådana väsentliga rubbningar i samhällsekonomin som särskilt drabbar landskapet.

Vice lantråd

Harry Jansson

Minister

Roger Höglund

FÖR KÄNNEDOM

Ålands lagting, info@lagtinget.ax

Finansminister Annika Saarikko, annika.saarikko@gov.fi

Ålandsminister Thomas Blomqvist, thomas.blomqvist@gov.fi

Riksdagsledamot Mats Löfström, mats.lofstrom@riksdagen.fi

Statsrådets kansli, registratorskontoret.srk@gov.fi

¹ Se avsnittet "Avgränsning och förklaringar till beloppen som ingår i anhållan" i bilaga 1 till landskapsregeringens anhållan om tillskott under exceptionella förhållanden.

Finansministeriet, registratorskontoret.fm@gov.fi

Budgetråd Johanna von Knorring-Rosenlew, finansministeriet,
johanna.vonknorring@gov.fi

Statssekreterare Mikaela Nylander, justitieministeriet,
mikaela.nylander@gov.fi

Ålands representant i Helsingfors Johan Ehn, johan.ehn@regeringen.ax